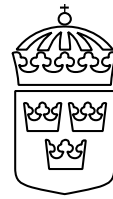

Regeringens skrivelse

2021/22:90

Nordiskt samarbete 2021

Skr.
2021/22:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 7 april 2022

Magdalena Andersson

Anna Hallberg
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar under 2021, med huvudsakligt fokus på verksamheten i Nordiska ministerrådet. Skrivelsen inleds med en översiktlig bild av det nordiska samarbetet under covid-19-pandemin. Sedan beskrivs verksamheten under de nordiska samarbetsministrarna, följt av verksamheten under resterande elva ministerråd. Även det nordiska samarbetet inom transport- respektive infrastrukturområdena omnämns. Det nordiska utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet ligger utanför Nordiska ministerrådets mandat och beskrivs kort i skrivelsen. Även Sveriges bilaterala relationer med de nordiska grannländerna beskrivs kort. Slutligen ger skrivelsen en översiktlig bild av arbetet i Barentsrådet och Arktiska rådet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Nordiskt samarbete under covid-19-pandemin	3
3	Nordiska ministerrådet.....	4
3.1	Verksamhet under samarbetsministrarna.....	5
3.2	Gränshinderrådet	9
3.3	Ministerrådet för forskning och utbildning	10
3.4	Ministerrådet för kultur	10
3.5	Ministerrådet för hållbar tillväxt	11
3.6	Ministerrådet för miljö och klimat	13
3.7	Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk	14
3.8	Ministerrådet för social- och hälsopolitik.....	15
3.9	Ministerrådet för arbetsliv	16
3.10	Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI.....	17
3.11	Ministerrådet för digitalisering.....	18
3.12	Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik.....	18
3.13	Ministerrådet för justitiefrågor	19
4	Nordiskt samarbete på transport- respektive infrastrukturuområdena.....	19
5	Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete.....	20
6	Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap	21
6.1	Nordiskt försvarssamarbete.....	21
6.2	Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap.....	21
7	Bilateralt nordiskt samarbete	22
7.1	Finland.....	22
7.2	Norge.....	23
7.3	Danmark.....	24
7.4	Island.....	25
8	Nordområdessamarbetet	25
8.1	Arktis.....	25
8.2	Barents.....	26
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022	27

Under 2021 fortsatte regeringen att prioritera det nordiska samarbetet högt. Covid-19-pandemin har visat att det nordiska samarbetet fortsätter vara angeläget, men också att samarbetet behöver stärkas på vissa områden.

Att försöka minimera pandemins negativa konsekvenser i gränsregionerna fortsatte att vara en viktig fråga för regeringen under 2021. Sverige tog en aktiv roll i arbetet för ett stärkt samarbete i frågor som påverkar mobiliteten i de nordiska gränsregionerna, även i kristider. Målet är att det ska bli lättare att flytta, pendla, studera, arbeta och driva företag över de nordiska gränserna.

De nordiska ländernas officiella samarbete styrs av en gemensam vision som kallas Vår vision 2030 och som antogs av de nordiska statsministrarna 2019. Visionen slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Under perioden 2021–2024 är visionsarbetet inriktat på satsningar under de tre strategiska prioriteringarna om ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Satsningarna stakas ut i en gemensam handlingsplan.

Skrivelsen omfattar verksamhet för helåret 2021 och beaktar händelser fram till 31 december 2021.

3 Nordiskt samarbete under covid-19-pandemin

Under 2021, liksom föregående år, präglades de nordiska samhällena och samarbetet av covid-19-pandemin. Den fria rörligheten i de nordiska gränsregionerna påverkades av de åtgärder som vidtogs för att bromsa smittspridningen.

I början av året hade samtliga nordiska länder infört inreserestriktioner i någon form och rapportering från de gränsregionala informationstjänsterna visade på flera störningar i den fria rörligheten. Under årets första månader rådde stundtals stora svårigheter för människor och företag som lever och verkar över de nordiska gränserna. Under våren och sommaren minskade restriktionerna i takt med den ökande vaccinationsgraden. Regeringen prioriterade att underlätta för resande inom Norden. Den 31 maj lyftes då gällande inreserestriktioner mot de nordiska länderna. I slutet av året spreds Omikron-varianten snabbt. Den 21 december återinförde regeringen inreserestriktioner, med resultatet att resenärer från Danmark, Finland, Island och Norge till Sverige omfattades av samma krav som inresande från övriga EES-stater. Den 28 december infördes testkrav. Regeringen beslutade också om vissa undantag i syfte att underlätta för gränsregionerna, bl.a. som ett resultat av dialog mellan samarbetsministrarna.

Under 2021 fortsatte Sverige att verka för ett stärkt samarbete i syfte att förebygga och mildra negativa konsekvenser av kriser, inte minst för dem som delar sin vardag mellan nordiska länder.

Covid-19-pandemin är inte över, men de nordiska länderna är överens om att det redan nu finns flera viktiga lärdomar att dra. Pandemin har varit en påminnelse om de nordiska ländernas ömsesidiga beroende och vikten av nära samarbete, även under kristider. En gemensam målsättning är att de nordiska länderna ska stå bättre rustade inför nästa kris. Under året inleddes därför ett brett utredningsarbete för att identifiera hur det nordiska samarbetet bör stärkas. Hur det nordiska samarbetet har påverkats av inreserestriktioner och hur samarbetet i kristider kan stärkas har granskats i särskilda utredningar som beskrivs närmare under avsnitt 3.1.

De nordiska statsministrarna tog initiativ till närmare samarbete inom försörjningstrygghet och beredskap, ett område som stod i fokus under det finländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Vid det nordiska statsministermötet i Köpenhamn i början av november antogs en gemensam deklARATION som betonar vikten av att fördjupa samarbetet inom försörjningstrygghet och beredskap. En kartläggning av det nordiska samarbetet inom försörjningstrygghet- och beredskapsområdet väntas bli färdigställd under 2022. Kartläggningen ska även utreda potential för framtida samarbete.

Under året har Anna Hallberg, minister med ansvar för Nordiska frågor, haft många samtal och möten med företrädare för gränsregionerna som på olika sätt påverkats av restriktionerna och deltagit i flera debatter och panelsamtal om både gränshinder och mer långsiktiga konsekvenser som covid-19-pandemin kan få för det nordiska samarbetet. Anna Hallberg deltog den 16 mars vid en särskild debatt om gränshinder i riksdagen och den 30 juni vid Nordiska rådets temasession som fokuserade på hanteringen av covid-19-pandemin. Statsråden Anna Hallberg, som även ersatte statsministern, och Per Bolund deltog också vid Nordiska rådets session i Köpenhamn den 1–4 november. Temat för årets session var: vad kan Norden lära av covid-19-krisen och hur kan samarbetet stärkas framöver?

4 Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Under 2021 firade Nordiska ministerrådet 50-årsjubileum, vilket uppmärksammades genom fem digitala debatter på Nordens dag den 23 mars.

Ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet roterar mellan de fem nordiska länderna. Under 2021 var Finland ordförande. Finlands ordförandeskapsprogram tog avstamp i visionen om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Programmet fokuserade på att skapa ett grönare, mer konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. I ljuset av de utmaningar Norden har ställts inför under covid-19-pandemin prioriterade det finländska ordförandeskapet också samarbete inom försörjningstrygghet- och beredskap.

Vid klimattoppmötet i Glasgow (COP26) anordnade Nordiska ministerrådet en nordisk paviljong, med flera uppmärksammade arrangemang.

De nordiska samarbetsministrarna leder arbetet inom Nordiska ministerrådet på uppdrag av statsministrarna. Samarbetsministrarna ansvarar för övergripande politiska prioriteringar, budgetfördelning och några andra viktiga frågor som beskrivs i det här avsnittet.

Samarbetsministrarnas verksamhetsår

Samarbetsministrarna möttes fem gånger under året: digitalt den 11 februari och 29 april, genom hybridmöten i Borgå den 22 juni och i Mariehamn den 13–14 september samt fysiskt den 1 november under Nordiska rådets sessionsvecka i Köpenhamn.

Nordiskt samarbete i krissituationer var en återkommande punkt på dagordningen vid samarbetsministrarnas möten. Samarbetsministrarna fortsatte att ta emot information om störningar i den fria rörligheten som uppkommit på grund av covid-19 och diskuterade hur det nordiska samarbetet kan värnas bättre i kristider. Sverige prioriterade det gränsregionala perspektivet och drev, som regeringen gjort sedan inledningen av pandemin, på för bättre koordinering vid beslut som påverkar rörligheten över de nordiska gränserna. Sverige arbetade också fortsatt för att tydliggöra samarbetsministrarnas ansvar och roll att värna det nordiska perspektivet när nationella beslut som påverka gränsregioner fattas.

Ett av de finländska ordförandeskapsprojekten under året var ett projekt där Utrikespolitiska institutet i Finland fick i uppdrag att undersöka konsekvenserna av de reserestriktioner som införts under pandemin. Forskningsprojektets slutrapport publicerades den 30 november. Samarbetsministrarna tillsatte även en strategisk genomlysning för att tillvarata lärdomar av covid-19-pandemin, stärka samverkan under kristider och värna integrationen i Norden. Utredningen, som genomfördes av den finländske politikern Jan-Erik Enestam, publicerades den 15 november. Under året beslutade samarbetsministrarna även att finansiera en av ordförandeskapet initierad kartläggning av det nordiska samarbetet vad gäller krisberedskap och försörjningstrygghet och hur detta samarbete kan stärkas. Kartläggningen kommer att presenteras under våren 2022.

Visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030 ligger fast och samarbetsministrarna har under året fortsatt sitt uppdrag från statsministrarna att leda arbetet och med att förverkliga visionen och styra Nordiska ministerrådets verksamhet mot visionen. Utmaningarna under pandemin har tydliggjort hur viktigt det är att ta konkreta steg och göra prioriteringar för att kunna leverera på visionen och dess tre strategiska prioriteringar – ett grönt, ett konkurrenskraftigt och ett socialt hållbart Norden. Detta behövs även för att svara upp mot nordbornas förväntningar på det nordiska samarbetet.

Under året beslutades om en fortsatt omfördelning av Nordiska ministerrådets budget inför 2022 i syfte att styra verksamheten mot visionen och uppnå en jämnare fördelning mellan aktiviteter som hänförs till visionens tre strategiska prioriteringar. Detta innebär att satsningar under prioriteringen ”ett grönt Norden” kommer att tilldelas mer medel än

tidigare. Ministerrådet för miljö och klimat, tillsammans med flera andra sektorer som arbetar med gröna satsningar är i gång med projekt i linje med handlingsplanen för visionen för 2021–2024.

För Sverige är det prioriterat att säkerställa att arbetet med visionen leder till önskade resultat och för detta krävs att fortsatta steg tas för att styra Nordiska ministerrådets verksamhet och budget mot visionen. En halvtidsutvärdering av handlingsplanen för att nå visionen kommer att äga rum under 2022.

Under året genomfördes en organisationsöversyn av sekretariatet, med syfte att optimera arbetet med visionen för det nordiska samarbetet och handlingsplanen för perioden 2021–24. En rapport från en självständig arbetsgrupp, vars medlemmar har lång erfarenhet från det nordiska samarbetet, presenterades i slutet av augusti. Förslag från rapporten, bl.a. inrättande av tematiska tvärsektoriella arbetsgrupper för att effektivisera visionsarbetet och organisatoriska åtgärder för att stärka ledningsstrukturen, kommer att genomföras under 2022.

Nordiska ministerrådets samverkan med civilsamhället stärktes under 2021 genom tre initiativ från samarbetsministrarna. I syfte att säkerställa målinriktad och koordinerad delaktighet av civilsamhället lanserades ett civilsamhällesnätverk med ett 40-tal deltagande organisationer från hela Norden. I syfte att ge en öppen möjlighet för civilsamhället, näringsliv och andra aktörer i Norden att yttra sig kring Nordiska ministerrådets arbete lanserades en digital portal för offentliga konsultationer. Slutligen lanserades stödprogram som ska ge civilsamhällets aktörer möjlighet att söka medel för att mötas över gränserna.

Under året vidtogs åtgärder för att komma till rätta med problem i Nordiska ministerrådets ekonomihantering. Att säkerställa en korrekt ekonomihantering är en grundläggande förutsättning för verksamheten och därmed högt prioriterat för Sverige. Samarbetsministrarna ställde flera krav på sekretariatet, bl.a. på nyanställningar, ett tillfälligt stopp för nya kontrakt och förbättrade interna rutiner, och bjöd också återkommande in den danska Rigsrevisionen, som granskar ministerrådets sekretariat i Köpenhamn, till sina möten för att få deras bedömning av utvecklingen. De krav som ställdes uppfylldes under årets gång och danska Rigsrevisionen kunde konstatera att framsteg gjorts. Arbetet med att förbättra ekonomiadministrationen är dock långsiktigt. I slutet av året upprättades en handlingsplan för att svara upp mot de kritikpunkter danska Rigsrevisionen haft i sin revidering av Nordiska ministerrådets årsräkenskaper för 2020.

Nordiskt genomförande av Agenda 2030

Statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 är den nordiska samarbetsramen för arbetet med hållbar utveckling. Arbetet med visionen bidrar till genomförandet av Förenta nationernas (FN) Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Agendan omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling ska säkerställa en tydlig

koppling mellan arbetet med hållbar utveckling i Norden samt Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Skr. 2021/22:90

Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling fokuserade under året på att dela lärdomar och erfarenheter från respektive lands arbete med att genomföra Agenda 2030. Under året fortsatte expertgruppen även att bidra till arbetet med visionen och handlingsplanen. I handlingsplanen finns en tydlig koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Expertgruppen tog fram rekommendationer för att stärka Nordiska ministerrådets arbete med visionen baserat på en utgångslägesrapport för Vår vision 2030. Expertgruppen fungerade som referensgrupp för det tvärssektoriella projektet ”Not Just a Green Transition” och en representant från expertgruppen var ordförande i programmet ”hållbara livsstilar i Norden”. Expertgruppen hade även ett nära samarbete med ungdomsrepresentanter som deltog i gruppens arbete under året.

Internationellt samarbete och profilering av Norden

Under 2021 fortsatte arbetet med att genomföra den uppdaterade strategin för 2019–2021 för internationell profilering och positionering av Norden. Strategin är en del av en långsiktig satsning på att systematisera och säkra en konsekvent profilering av Norden.

Den huvudsakliga delen av profileringsarbetet sker inom ramen för podcasten Nordic Talks som syftar till att stödja visionen för det nordiska samarbetet. Nordic Talks har fått ökad relevans under pandemin, eftersom formatet lämpar sig väl att genomföra digitalt. Sedan starten 2020 har över 100 Nordic Talks events genomförts i 44 olika länder, med deltagande av 80 nordiska ambassader och fler än 200 andra nordiska aktörer.

Under 2021 inkom totalt 99 ansökningar från utlandsmyndigheter och andra aktörer runt om i världen varav 23 beviljades stöd att genomföra ett Nordic Talk. Profileringsprojektet har också genomfört Nordic Talks med andra aktörer, exempelvis genomfördes 8 Nordic talks vid COP26 i Glasgow. För att öka räckvidden ytterligare finns Nordic Talks numera också tillgängliga som podcasts.

Nordiska ministerrådets internationella samarbete i närområdet bedrivs i stor utsträckning genom kontoren i Estland, Lettland och Litauen. Kontoren arbetar bl.a. med att arrangera aktiviteter, administrera stödprogram och identifiera nya möjligheter för samarbete. Kontoren fungerar också som företrädare och förespråkare för det nordiska samarbetet och visionen för det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet ger också stöd till nordiska utlandsmyndigheter utanför Norden för att genomföra gemensamma projekt som främjar visionen och dess tre strategiska prioriteringar. Under 2021 utökades resurserna för detta ändamål och det inrättades en särskild budgetpost för samarbetet med utlandsmyndigheterna. Utställningen Sustainable chairs som togs fram av Nordiska ministerrådet under 2018 har från november 2021 visats upp på Sveriges paviljong på Expo 2020 i Dubai.

Vid sitt möte den 22 juni beslutade de nordiska samarbetsministrarna att inrätta ett stödprogram med öppna ansökningsrundor för finansiering av Belarus-relaterade projekt som främjar en demokratisk utveckling i landet

samt stöttar civilsamhället och oberoende media. Samarbetsministrarna beslutade att avsätta 1 miljon danska kronor till projektet.

Nordiska barn- och ungdomskommittén

Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk) har under året fortsatt att prioritera genomförandet av den tvärssektoriella strategin för barn och unga i Norden 2016–2022. För att stärka barnperspektivet i verksamheten kommer barnkonsekvensanalyser göras i ärenden som berör barn när de behandlas inom ministerrådet.

Sverige har i Nordbuk representerats av generaldirektören för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, tillsammans med en ungdomsrepresentant utsedd av Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer och en representant från Regeringskansliet. Nordbuk har beslutat att förstärka sin ungdomsrepresentation i kommittén och ändrat stadgarna så att även Färöarna, Grönland och Åland representeras av var sin ungdomsrepresentant.

Kommittén har under året låtit ta fram barn- och ungdomsindikatorer för att kunna samla in och sprida kunskap om barns och ungas levnadsvillkor i Norden. Indikatorerna har under året fastställts och systemet består av 22 tematiska indikatorer och gör det möjligt att jämföra de olika ländernas levnadsvillkor.

Nordbuds stödprogram Norden 0–30 riktar sig till barn och unga upp till 30 år och fördelar stöd till projekt, initiativ och nätverk av politisk, social eller kulturell karaktär, där de ungas engagemang står i fokus. Under året gjordes en analys gjorts av programmets tillgänglighet för målgruppen som visade att programmet fortfarande är relativt okänt för målgruppen. Nordbuds ambition är att det ska vara lätt att söka ifrån programmet och kännedomen om programmet behöver därför öka. Under 2021 har tre ansökningsomgångar hanterats och 47 ansökningar har inkommit. Totalt beviljades 23 projekt den sammanlagda summan på 593 891 euro. Sannolikt har antalet sökande begränsats av att pandemin gjort det svårt att träffas och planera projekt.

Covid-19-pandemin har på många sätt påverkat barn och unga även i Norden. Under stora delar av pandemin fattades flera beslut i de nordiska länderna som i hög grad påverkade barn och ungas vardag. För att få en bild av hur det har fungerat och för att lära för framtiden har kommittén beslutat att finansiera ett projekt som i nära kommunikation med barn och unga kartlägger covid-19-pandemins konsekvenser. Projektet ska även analysera vilka lärdomar som göras avseende hur beslutsfattare bör kommunicera med barn och unga för att göra dem mer delaktiga. Projektet pågår till sommaren 2022.

Samarbetsprogrammet för integration av flyktingar och invandrare

I december anordnade det finländska ordförandeskapet ett informellt möte mellan nordiska ministrar med ansvar för integration. Senast ett informellt ministermöte hölls i samma krets var 2017. Ett nytt samarbetsprogram för integration av flyktingar och invandrare togs fram under året. Programmet

är anpassat för att bidra till uppfyllandet av visionen för det nordiska samarbetet och gäller för perioden 2022–2024. Pandemins påverkan på integrationen på den nordiska arbetsmarknaden diskuterades vid två digitala tjänstepersonskonferenser, arrangerade av Sverige respektive Finland.

4.2 Gränshinderrådet

Gränshinderrådet fortsatte sitt arbete i linje med mandatet från samarbetsministrarna för perioden 2018–2021, med tillägg om att därutöver också stödjade arbetet för att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region år 2030.

Liksom under 2020 kom dock gränshinderarbetet under inledningen av 2021 att i hög grad präglas av covid-19-pandemin. I nära samarbete med de gränsregionala informationstjänsterna lades mycket kraft på arbetet med att fortlöpande identifiera och uppmärksamma covid-19-relaterade störningar i den fria rörligheten till följd av de restriktioner som införts i de nordiska länderna. Drygt hälften av det 100-tal covid-19-relaterade störningar som uppstått kunde lösas genom samverkan mellan myndigheter och departement på nordisk nivå, exempelvis frågor kopplade till socialförsäkring- och a-kassetillhörighet. En fråga som särskilt uppmärksammats och som även framöver kommer att vara en prioriterad fråga i gränshinderrådet är önskemålet om en modernisering av skatteavtalen mellan de nordiska länderna, inte minst vad gäller ökad flexibilitet vid hemarbete i Öresundavtalet. I takt med den allt högre vaccineringsgraden och färre nationella restriktioner kunde också många störningar lösas ut.

Under 2021 bidrog gränshinderrådet till att 12 hinder hanterades: åtta blev helt eller delvis lösta och 4 avskrevs. Bland annat kan numera utländska fritidshusägare i Sverige ansöka om samordningsnummer. Flertalet av de avskrivna ärendena har koppling till socialförsäkringsfrågor som regleras genom EU-rätten.

Under året deltog företrädare för Gränshinderrådet i två möten med samarbetsministrarna för diskussion om bl.a. hur samarbetet mellan Gränshinderrådet och den politiska nivån kan stärkas och om viktiga ingångsvärden för det nya mandatet för Gränshinderrådet 2022–2024.

Samarbetsministrarna fastställde i december 2021 Gränshinderrådets nya mandat som gäller 2022–24 och i samband med detta nominerade länderna också sina representanter. Sveriges representant är fortsatt tidigare riksdagsledamoten och landsbygdsministern Sven-Erik Bucht. Det nya mandatet innehåller bl.a. en tydligare koppling till visionen för det nordiska samarbetet och Gränshinderrådets roll i en krisituation. I kristider ska Gränshinderrådet på kort varsel samla information och uppmärksamma regeringarna på möjliga mobilitetsproblem som uppstår samt föreslå lösningar.

4.3 Ministerrådet för forskning och utbildning

Ministerrådet för utbildning och forskning fokuserade under 2021 på arbetet med visionen för det nordiska samarbetet också i förhållande till de nedskärningar som ska göras inom sektorn fram till 2024. I enlighet med ministerrådets samarbetsprogram från 2019 fortsatte arbetet med att ta fram en ny språkdeklaration som planeras vara klar 2022. En reviderad version av Reykjavikdeklarationen togs fram och ska antas i början av 2022. Deklarationen handlar i korthet om att kvalifikationer för högre utbildning från ett nordiskt land erkänns i de andra nordiska länderna.

Liksom i övriga sektorer innebar covid-19 att en del möten fortsatt anordnades digitalt under början av året. Under hösten hölls både ministermöten och möten på tjänstepersonsnivå fysiskt. Flera av de projekt som fick skjutas på framtiden under 2020 kunde genomföras 2021, men några fick förlängas ytterligare.

På ministernivå diskuterades social hållbarhet och hur forskningssamarbetet i Norden kan stärkas. På tjänstepersonsnivå beslutades att tillsätta en ad hoc-grupp som ska arbeta vidare med frågorna under 2022.

Under 2021 presenterades också en utvärdering av Nordplus, som är ett utbytesprogram för elever, studenter och verksamma inom utbildningsväsendet i de nordiska och baltiska länderna. Utvärderingen konstaterade att Nordplusprogrammet fungerar väl och att det bidrar till stärkt samverkan och kunskapsutbyte inom Norden/Baltikum. Utvärderingen gav även förslag på tre olika strategier för framtiden som tar hänsyn till de aviserade budgetnedskärningarna och till hur programmet kan förhålla sig till Erasmus+-programmet. Utvärderingen kommer att användas som utgångspunkt för förberedelserna inför nästa programperiod för Nordplus som börjar 2023.

4.4 Ministerrådet för kultur

Under 2021 blev pandemins effekter på det nordiska kultursamarbetet allt tydligare. Utbyten över gränserna är kännetecknande för kultursektorn och de nordiska ländernas reserestriktioner påverkade aktörerna negativt. Därtill innebar andra åtgärder för att bromsa smittspridningen att deltagande och utövande av kultur i respektive land begränsades kraftigt.

Nordicom och Kulturanalys Norden, nordiska kunskapscentrum för medie- och kommunikationsområdet respektive kulturpolitik, presenterade under våren de uppdrag som Ministerrådet för kultur gett om pandemins konsekvenser. Nordicoms rapport visade bl.a. att intresset för mediernas innehåll ökat bland de nordiska medborgarna. De nordiska länderna ligger i framkant gällande digitaliseringen av nyhetsmedierna och denna utveckling stärktes ytterligare under pandemin. Samtidigt ökade dock ägarkoncentrationen av nyhetsmedierna, vilket riskerar att begränsa mångfalden i medieutbudet och det demokratiska samtalet. Kulturanalys Norden bekräftar bilden av att kultursektorn drabbades hårt av pandemin, i synnerhet de publiknära verksamheterna som rör musik och scenkonst. Effekterna på kulturlivet och åtgärderna såg liknande ut i de nordiska

länderna. Trots omfattande nationella stöd under pandemin finns en stor osäkerhet inför framtida arbetsmöjligheter och inkomstkällor i sektorn. Uppföljning av pandemins konsekvenser kommer att vara en prioriterad fråga även under 2022.

Planeringen av den samnordiska kultursatsningen i Kanada 2022, Nordic Bridges, fortsatte under året. Fokusområden är konstnärlig innovation, tillgänglighet och inkludering, urfolksperspektivet samt resiliens och hållbarhet. Satsningen omfattar ett brett utbud av konst och kultur, festivaler, samtal och ett särskilt journalistikprojekt kopplat till miljö- och klimatfrågor. Under ledning av det finländska ordförandeskapet genomfördes under 2021 tre digitala dialoger mellan Norden och Kanada för tjänstepersoner och experter på tema kultur och hållbar utveckling, mångfald i digitalt innehåll samt kulturella och kreativa näringar/kulturexport.

4.5 Ministerrådet för hållbar tillväxt

Närings- och innovationspolitik

Det näringspolitiska arbetets övergripande mål är att bidra till hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i samtliga nordiska regioner och att skapa ett effektivt samarbete i gemensamma näringspolitiska frågor. Under 2021 fortsatte genomförandet av visionsprojekten inom näringssektorn för åren 2021–2024 genom åtta handlingsplaner och referensgrupper. Arbetet tar sikte på att Norden ska vara ledande inom hållbar mineralproduktion, hållbar och konkurrenskraftig bygg- och bostadssektor, grön transport, cirkulära och hållbara affärsmodeller, digitalisering, AI och ansvarsfull användning av data, Life Science och hälsoteknik samt hållbar maritim ekonomi. Referensgrupperna arbetar i nära samarbete med den nordiska institutionen Nordic Innovation.

Ett digitalt ministermöte ägde rum den 16 september 2021 med hållbar mineralproduktion och hållbar turism som huvudteman.

Under 2021 stod Finland värd för ett nordiskt bostadsministermöte. Vid mötet diskuterades möjligheter för nordisk samverkan inom initiativet New European Bauhaus och andra EU-initiativ relaterade till bygg- och bostadsområdet. Vidare beslutades att arbetet mot en mer integrerad nordisk byggmarknad ska inriktas mot tre fokusområden under de kommande åren; klimatdeklarationer och livscykelanalys, cirkulärt byggande och digitalisering.

Regionalpolitik

Det regionalpolitiska arbetets övergripande mål är att bidra till hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i samtliga nordiska regioner och att skapa ett effektivt samarbete i gemensamma regionala frågor. Under 2021 fortsatte genomförande av samarbetsprogrammet inom regionalsektorn för åren 2021–2024 med hjälp av tre arbetsgrupper utifrån huvudteman: Grön och inkluderande landsbygdsutveckling, grön och inkluderande stadsutveckling samt gröna, innovativa och resilienta regioner.

Arbetsgrupperna arbetar i nära samarbete med den nordiska institutionen Nordregio.

Ett digitalt ministermöte ägde rum den 16 september 2021 med multilokalitet som tema. Under året har det regionalpolitiska arbetet fokuserat på genomförande av sektorns inspel till handlingsplanen för att nå visionen för det nordiska samarbetet, det nya samarbetsprogrammet, gränskommittéernas arbete, den nordiska institutionen Nora, tvärssektoriella projekt, Nordregios strategi 2021–2024 och Vestnordenfonden.

Nordregio forum är en årligen återkommande mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan tjänstepersoner, politiker och forskare i de nordiska länderna i frågor som rör hållbar regional tillväxt och utveckling. 2021 års forum ägde rum digitalt med den gröna omställningen och konsekvenserna av distansarbete som tema.

Energi

Den gemensamma nordiska elmarknaden samt energiforskning, förnybar energi och energieffektivisering utgjorde huvudsakliga fokusområden i samarbetsprogrammet för det nordiska energisamarbetet under perioden 2018–2021.

Under 2021 antogs ett samarbetsprogram för åren 2022–2024. Arbetet tog utgångspunkt i det hållbara energisystemets särskilda betydelse för grön omställning i Norden, vilket underströks av de nordiska energiministrarna vid det senaste ministermötet år 2020. På grund av pandemin hölls inget nordiskt energiministermöte under 2021.

Det nordiska elmarknadssamarbetet fortsatte under året med inriktning på att uppfylla den vision som har fastställts för den nordiska elmarknaden: ”År 2030 ska Norden ha världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och konsumentorienterade elmarknad, som bidrar till att nå de ambitiösa nordiska klimatmålen”. Elmarknadsforum, för dialog med elmarknadens aktörer, genomfördes som två digitala möten under 2021.

Den samnordiska institutionen Nordisk Energiforskning fortsatte under 2021 sitt arbete med att ytterligare stärka det nordiska energiforskningssamarbetet genom att etablera nya nordiska forskningsprogram i samverkan med andra forskningsfinansiärer. Programmen berör bl.a. integrering av förnybar energi i energisystemet, förstärkt koppling mellan de nordiska ländernas energimarknader samt energi i transportsektorn.

Arbetsgruppen för förnybar energi arbetade vidare med dialog mellan länderna om genomförande av EU-direktiv om förnybar energi och om stödssystem till förnybar energi. Nätverksgruppen för samarbete om teknik för koldioxidlagring arbetade under året med inriktning på vidareutvecklat kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna inom detta område.

Myndighetsarbetsgruppen Nordsyn, där Sverige representeras av Energimyndigheten, fortsatte att utveckla sitt samarbete med inriktning på ekodesign (design för ökad energieffektivisering) och energimärkning avseende produkters energiförbrukning.

Visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030 innebär ett ökat fokus på miljö och klimat som i sin tur ger ökade medel till Ministerrådet för miljö och klimat under perioden 2021–2024. Under året arbetade sektorn med att starta upp och genomföra visionsprojekt om bland annat naturbaserade lösningar, marint skräp, textilier, offentlig upphandling och klimatomställning i Norden. Sverige leder samarbetet kring accelererad elektrifiering och hållbara godstransporter samt ett projekt om klimatomställning i näringslivet.

Biologisk mångfald och höjda klimatambitioner stod i fokus på vårens miljö- och klimatministermöte som arrangerades digitalt den 12 maj. Ministrarna antog en deklaration om kopplingen mellan hav, klimat och biologisk mångfald och ett uttalande om höjd ambition inför klimatförhandlingarna i Glasgow (COP26). Ungdomsrepresentanter informerade om samarbete för att involvera unga i FN-förhandlingarna om biologisk mångfald. Ministrarna diskuterade också fortsatt samarbete för att främja en global överenskommelse för att minska plastnedskräpningen i havet.

Höstens ministermöte hölls i Köpenhamn den 3 november. Ministrarna diskuterade bland annat hur de nordiska länderna gemensamt kunde driva på för ett ambitiöst utfall från COP26 och nordiskt samarbete om hållbart byggande. En deklaration antogs om vikten av ett globalt avtal om plastnedskräpning och ambitioner inför UNEA 5.2. Sverige informerade också om planerna för att involvera ungdomar i det FN-möte om miljö som hålls i Stockholm i juni 2022 (Stockholm +50), där Nordiska ministerrådet är en viktig partner. Sedvanligt hölls ett samrådsmöte med Nordiska rådets utskott för ett hållbart Norden där utskottet önskade diskutera dels sitt förslag om att inrätta en fond för ungdomars arbete med klimat och biologisk mångfald, dels klimatmål och höjda klimatambitioner.

Arbetet med att genomföra samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024 fortsatte också under 2021 inom ramen för sex fasta arbetsgrupper med myndighetsrepresentanter.

Miljömärkningen Svanen hade under året stort fokus på cirkulära och klimatsmarta krav i sin kriterieutveckling, t.ex. för möbler, leksaker, utemiljö, tryckerier och trycksaker. Svanenmärkt byggande fortsätter att öka, antalet Svanenmärkta hus har tredubblats på tre år. I dag finns närmare 50 000 sådana lägenheter, hus, skolor och förskolor i Norden, varav merparten i Sverige. Allt fler inköp sker på nätet och klimatutsläppen från transporterna ökar. Svanen utvecklar nu krav för Svanenmärkta e-handelstransporter. Översynen av Svanens organisation och styrning fortsätter och beslut om reviderade riktlinjer planeras till våren 2022.

4.7 Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk inledde under 2021 sitt arbete utifrån ett nytt samarbetsprogram. Samarbetsprogrammet fokuserar framför allt på hållbara livsmedelssystem, utvecklande av blå och grön bioekonomi och visionen för det nordiska samarbetet. Liksom tidigare genomfördes mycket arbete horisontellt mellan ministerrådets sektorer, t.ex. vad gäller bioekonomi. Det årliga ministermötet, där en huvudpunkt var förberedelserna inför FN:s möte om hållbara livsmedelssystem, fick mot bakgrund av covid-19-pandemin hållas digitalt, liksom samtliga möten på tjänstepersonsnivå.

Byggnationen av nya lokaler till den nordiska institutionen NordGen i Alnarp har löpt på utan problem under året. Inflyttningen är dock försenad till februari/mars 2022. Trots utmaningar på grund av covid-19 har arbetet med att minska den s.k. back-log i form av frödonationer i behov av vitalisering i stort gått enligt plan.

Samarbetet om insatser för utvecklingen av rennäringen har fortsatt i linje med tidigare år. Förutom att följa effekterna av covid-19 har projekt inom handlingsplanen fortsatt följts upp och diskuterats. Ett matchningsevent har också genomförts. Sverige har under året fortsatt gett stöd åt den vetenskapliga tidskriften Rangifer.

Fiskeri och vattenbruk

Samarbetet om insatser för utvecklingen av fiskeri och vattenbruk fortsatte i linje med tidigare år. Utgångspunkten för arbetet var fiskerinäringarnas utveckling och den blå bioekonomins bidrag till visionen. En stor del av fiskeriarbetet handlade om att följa effekterna av covid-19 samt utvärderingen av organisationen av det nordiska fiskerisamarbetet. Inom ramen för handlingsplanen för att nå visionen fortsatte arbetet med att utveckla tvärsektorieella projekt mellan berörda ministerråd, t.ex. projekt för hälsosamma och hållbara livsmedelssystem och bioekonomi som drivkraft för tillväxt.

Jord- och skogsbruk

Covid-19-pandemins påverkan stod återkommande på dagordningen inom jord- och skogsbrukssamarbetet under 2021. Samarbetet fortsatte vad gäller att öka de gröna näringarnas motståndskraft mot kommande klimatförändringar. Visionen för det nordiska samarbetet och inspel till projekten som omfattas av handlingsplanen för genomförande av visionen var också en del av agendan.

De nordiska samarbetsorganen Samnordisk skogsforskning och Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning arbetade fortsatt intensivt med frågor inom klimat, miljö, digitalisering och jämställdhet. Nordiska samarbets- och nätverksprojekt mellan forskare påverkades av covid-19-pandemin, eftersom resor och fysiska möten inte kunnat utföras eller fått

ske digitalt. Under 2021 gjordes dock nya utlysningar till kortare och längre nätverksprojekt inom flera olika områden av nordiskt jord- och skogsbruk. En digital seminarie- och workshopserie om kolinlagring i jordbruks- och skogsmark utfördes. Serien publicerades även som korta informationsvideor. En större rapport om vildsvinen i Norden publicerades också.

Skr. 2021/22:90

Livsmedel

I juni arrangerade det finländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet en nordisk dialog som förberedelse inför FN:s toppmöte om hållbara livsmedelssystem i september. Dialogen var digital och samlade drygt 90 deltagare från de nordiska länderna och de självstyrande områdena. Sex olika dialoger hölls, där nordiska lösningar utifrån olika perspektiv diskuterades: matsvinn, hållbar livsmedelskonsumtion, antibiotikaresistens och one health, hållbar användning av naturresurser, sociala aspekter och morgondagens perspektiv. Som en uppföljning på dialogen höll jordbruksministrarna under sitt nordiska ministermöte en politisk diskussion för att lyfta fram och stärka de nordiska ländernas gemensamma synpunkter inför toppmötet. Ministrarna gav sin syn på de nordiska livsmedelssystemens styrkor och utmaningar och på hur Norden genom att dela med sig av egna erfarenheter och visa upp nordiska lösningar kan stödja andra länder i deras arbete mot mer hållbara livsmedelssystem.

Med hjälp av länderna arrangerade Nordiska ministerrådets sekretariat ett seminarium vid sidan av FN:s toppmöte om hållbara livsmedelssystem – From science and guidelines to food system transformation – för att uppmärksamma hur vi i Norden arbetar och samarbetar kring dessa frågor.

4.8 Ministerrådet för social- och hälsopolitik

Under 2021 utarbetade Ministerrådet för social- och hälsopolitik ett nytt samarbetsprogram för 2022–2024. Samarbetsprogrammet konkretiserar den tidigare framtagna handlingsplanen för att förverkliga visionen om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030.

Sektorn för social- och hälsopolitik har deltagit i arbetet med att förverkliga visionen för det nordiska samarbetet och de strategiska prioriteringarna. Arbetet inom det svenska ordförandeskapsprojektet – Vård och omsorg på distans (VOPD) – avslutades under året. Projektet har fått stor uppmärksamhet och ett flertal nordiska ministrar deltog i en avslutande konferens för projektet. Projektet har bidragit till att utveckla innovativa lösningar för vård och omsorg på distans samt möjliggöra utbyte av e-recept över gränserna.

Under året fattade de nordiska socialministrarna beslut om ett nytt uppföljande projekt om Integrerad vård och omsorg på distans som löper fram till 2024. Projektet bygger vidare på erfarenheterna från VOPD och bidrar till ökad tillgänglighet till välfärdstjänster i de nordiska länderna och självstyrande områdena, med särskilt fokus på glesbygdsområden. I

projektet finns ett perspektiv om lärdomar från covid-19-pandemin inkluderat.

Under året fortsatte arbetet med att starta upp förslagen i den genomlysning som gjorts av det nordiska samarbetet på det sociala området. Arbetet fokuserade bl.a. på brukarmedverkan och systematiskt samarbete om kunskap samt insatser som fungerar. Under hösten beslutades om ett tvärsektoriellt projekt i syfte att öka kunskapen i Norden om hur individer som vårdats för skadligt bruk eller beroendeproblematik framgångsrikt kan integreras på arbetsmarknaden.

Under året beslutades om ett nytt mandat för Folkhälsoarenan 2021–2023. År 2021 fokuserade arenan särskilt på att utbyta information, erfarenheter och lärande exempel inom området icke-smittsamma sjukdomar och hur dessa kan förebyggas, exempelvis genom fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor.

Den nordiska socialförsäkringsgruppen har under året haft kontakt i ett flertal socialförsäkringsfrågor som är av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Syftet med arbetet är att underlätta rörligheten för migrerande personer och effektivt samordna socialförsäkringsskyddet. Aktuella frågor under året var uppdateringar i avtalet till den Nordiska konventionen om socialförsäkringar, garantipensioner, förhandlingarna i EU om förordning 883/2004 om samordning av de nationella trygghetssystemen för socialförsäkringar, erfarenhetsutbyte efter brexit, gränshinder och planerade åtgärder med anledning av pandemin.

Den Nordiska medicinalstatistiska kommittén och Nordiska socialstatistikkommittén reformerade under året, under svenskt initiativ och projektledarskap, sina arbetssätt vad gäller insamling, bearbetning och publicering av jämförbar nordisk hälso- och socialstatistik. En ny webbplats för kommittéerna togs också fram.

Initiativ togs för ett närmare samarbete med de baltiska länderna. Ett möte med högre tjänstepersoner inom hälso- och den sociala sektorn i de nordiska och baltiska länderna genomfördes under hösten. Syftet var att utvärdera tidigare samarbeten och diskutera nya samarbetsområden och projekt för de kommande åren. Mötet var en fortsättning på initiativ som togs under det svenska ordförandeskapet 2018.

Statsrådet Lena Hallengren deltog vid två ministermöten i den nordiska kretsen som främst behandlade covid-19-pandemin, olika åtgärder i de nordiska länderna och erfarenheter av pandemin på hälso- och det sociala området. Statsrådet Ardalán Shekarabi deltog i det årliga nordiska ministermötet och talade på temat välfärdsekonomi

4.9 Ministerrådet för arbetsliv

Under 2021 avslutades det fleråriga och omfattande forskningsprojektet om framtidens arbete som till stora delar finansierades av Ministerrådet för arbetsliv. Den 2 juni deltog de nordiska arbetsmarknadsministrarna i ett informellt virtuellt ministermöte där huvudkonklusionerna från projektet diskuterades tillsammans med rapportförfattarna. Under Nordiska rådets session i Köpenhamn redovisade Ministerrådet för arbetsliv resultatet från projektet.

Den 23 november anordnades ett ministermöte i Helsingfors där arbetsmarknadsministrarna tillsammans med ILO:s generaldirektör Guy Ryder och representanter från arbetsmarknadens parter diskuterade plattformsarbete, psykisk hälsa i arbetslivet samt utmaningar på arbetsmarknaden under återhämtningsfasen av pandemin.

Under 2021 antogs ett nytt samarbetsprogram för åren 2022–2024. Det nya samarbetsprogrammet har anpassats för att bättre kunna bidra till uppfyllandet av visionen att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region 2030.

Under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet anordnades flera hybridkonferenser med fokus på lönebildning och minimilöner, framtidens arbete kopplat till grön omställning samt möjligheter på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

4.10 Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI

Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI fortsatte att under 2021 utveckla arbetet på såväl jämställdhets- som LGBTI-området. Den engelska förkortningen LGBTI används i nordiska sammanhang.

På jämställdhetsområdet prioriterades frågor om hat, hot och trakasserier ur ett jämställdhetsperspektiv, pappor och föräldraledighet och jämställdhet i förskolan. Under temat våld mot kvinnor, med särskilt fokus på covid-19 pandemin, samlades framför allt civilsamhällets organisationer vid en internationell konferens i Reykjavik. Vid det årliga mötet vid FN:s kvinnokommission lyfte de nordiska jämställdhetsministrarna särskilt fram frågan om ungas inflytande och mötte chefen för FN:s enhet för kvinnors rättigheter och egenmakt (UN Women). Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI medverkade också i det tvärssektoriella projektet hållbarhet, livsstil och konsumtion med genusperspektiv.

Det nordiska samarbetsorganet Nordisk information för kunskap om kön (NIKK) arbetade under 2021 bl.a. med en flerårig forskningssatsning om sexuella trakasserier i arbetslivet samt hållbarhet och jämställdhet inom framtidens högteknologiska arbetsliv. NIKK har i uppdrag att förmedla medel från Nordiska jämställdhetsfonden till nordiska samarbeten på jämställdhetsområdet. Under 2021 förmedlades för första gången även medel till samarbeten på LGBTI-området.

I likhet med 2020 tog de fem nordiska ministrarna med ansvar för jämställdhet- och LGBTI-rättigheter fram artiklar om utmaningar och rättigheter inom området. Under 2021 publicerade ministrarna två gemensamma artiklar i nordiska dagstidningar.

På WorldPride i Köpenhamn i augusti medverkade de fem nordiska ministrarna på programpunkten Human Rights Forum och diskuterade unga LGBTI-personers livsvillkor i en nordisk debatt. Två rapporter publicerades om LGBTI-personers situation i Norden, närmare bestämt om livsvillkor bland unga LGBTI-personer respektive hatbrott.

Under 2021 hölls två ministermöten. Ministrarna beslutade bl.a. om en treårig nordisk forskningssatsning om äldre LGBTI-personers livsvillkor, som ska genomföras i samverkan med Ministerrådet för social- och

hälsopolitik. Därutöver beslutades om ett nordiskt åtagande att främja jämställdhet och miljö inom ramen för FN:s globala kampanj för att främja jämställdhet, Generation Equality. Ett arbete för att ta fram en handlingsplan för att motverka det växande internationella motståndet mot jämställdhet, LGBTI-personers och kvinnors rättigheter, inleddes också.

4.11 Ministerrådet för digitalisering

Under 2021 fortsatte arbetet med att genomföra och implementera ministerdeklarationen Digital North 2.0, och i början av året antogs deklarationens färdplan för perioden 2021–2024. Deklarationens syfte är att bidra till genomförandet av visionen för det nordiska samarbetet genom att bl.a. öka rörligheten och integrationen genom gemensamma gränsöverskridande digitala tjänster samt genom främjandet av grön ekonomisk tillväxt. Under 2021 fortsatte även arbetet med programmet för gränsöverskridande digitala tjänster (Cross-Border Digital Service Programme), där beslut kring en ny finansieringsmekanism togs under hösten. Den s.k. öppna finansieringsmekanismen avser att stötta nya innovativa digitala samarbetsprojekt i den nordisk-baltiska regionen. Inom området för digital elektronisk kommunikation beslutades att mandatet för NOBID-projektet (Nordic Baltic Electronic Identification) ska utökas. Målsättningen med ett utökat mandat är att NOBID ska kunna agera plattform för samarbete och utbyte av goda exempel i ländernas arbete med EU:s förslag kring en digital plånbok.

Under 2021 presenterades en slutrapport om gränsöverskridande dataflöden mellan de nordiska och baltiska länderna. En studie om digital inkludering initierades under hösten. Studien kommer att lägga grunden för utvecklingen av gemensamma insatser med syfte att stärka den digitala inkluderingen under de kommande fyra åren.

Under året ägde två ministermöten rum: den 16 mars och den 26 november. Vid ministermötet i mars diskuterade regionens digitaliseringsministrar potentialen för ökat samarbete kring grön digital omställning. Diskussionen följdes upp vid ministermötet i november och digitaliseringsministrarna enades då om att Norden-Baltikum ska fokusera sitt arbete mot inrättandet av ett gemensamt datautrymme (Common Data Space) med syfte att stötta en grön digital omställning i regionen. Vid ministermötet den 26 november antog ministrarna även ett gemensamt uttalande om vikten av att främja digital inkludering som en central del i regionens digitala omställning.

4.12 Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik

Under sommaren 2021 lanserades årets upplaga av tidskriften Nordic Economic Policy Review på temat bostadsmarknader och bostadspolitik i Norden, med artiklar om t.ex. husprisbubblor och beskattning av bostäder. Tidskriften ges ut årligen på initiativ av de nordiska finansministrarna i syfte att göra aktuell ekonomisk-politisk forskning mer tillgänglig för

beslutsfattare och för att uppmuntra en bredare diskussion om gemensamma ekonomisk-politiska frågor. Skr. 2021/22:90

Inom ramen för arbetet med visionen för det nordiska samarbetet fortsätter Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik sitt arbete med ett fyraårigt tvärsektorielt projekt om inkluderande ekonomisk tillväxt i den gröna omställningen. Insatsen fokuserar på hur en hållbar grön omställning till en klimatneutral ekonomi kan genomföras samtidigt som en inkluderande ekonomisk tillväxt kan åstadkommas utan ökande klyftor, bl.a. mellan stad och land. I december tog Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik även initiativ till ett projekt för erfarenhetsbyte i de nordiska länderna gällande att förbättra integrering av klimataspekter i ekonomiska modeller.

4.13 Ministerrådet för justitiefrågor

De nordiska justitieministrarna samarbetar bl.a. för att motverka brottslighet och terrorism. Inom Ministerrådet för justitiefrågor hölls i juni ett möte mellan de nordiska ländernas justitieministrar. Det övergripande temat för årets möte var människohandel. Under mötet redogjorde EU-kommissionär Ylva Johansson för EU:s nya strategi mot människohandel. Ministrarna diskuterade även utmaningar i samband med lagstiftningsfrågor under covid-19-pandemin, svårigheter vid överförande av straffverkställighet till länder utanför Norden och EU, det nordiska polissamarbetet och arbetet mot sexuella övergrepp mot barn på internet.

Inom Ministerrådet för justitiefrågor finansieras flera projekt bl.a. om familjer efter separation, högerextremism i Norden, överförande av straffverkställighet och bekämpande av människohandel.

Vartannat år hålls vanligtvis ministermöten om rättsliga frågor inom ramen för det nordiska samarbetet med Baltikum. Sverige skulle ha stått värd för ett sådant möte under 2021, men på grund av utvecklingen av covid-19-pandemin ställdes mötet in.

5 Nordiskt samarbete på transport- respektive infrastrukturområdena

Gränsöverskridande transporter har en stor betydelse både för tillväxt och tillgänglighet i de nordiska länderna. De gränsöverskridande transporterna mellan länderna gör det attraktivt att bo och arbeta över landsgränserna, och ska göra det möjligt att på ett hållbart sätt resa och transportera varor mellan våra länder. De nordiska transportministrarna har ett gott samarbete och möts i en rad olika sammanhang, bilateralt och i gemensamma projekt. Regeringen värnar det goda informella samarbetet.

Under 2021 deltog infrastrukturminister Tomas Eneroth i bilaterala samtal om aktuella frågor med statsrådskollegor i Finland, Danmark och Norge. Statssekreterare Malin Cederfeldt Östberg hade samtal om gränsöverskridande transporter med sina norska respektive danska

kollegor. I oktober deltog infrastrukturministern i ett möte mellan de nordiska transportministrarna om transportsektorns klimatomställning inför COP26. På Sveriges initiativ pågår också projekt mellan svenska myndigheter och andra nordiska aktörer om bl.a. accelererad elektrifiering av vägtransporter i Norden samt samverkan kring hållbara godstransporter.

6 Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Under 2021 samordnade Finland det informella nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet som leds av de nordiska utrikesministrarna (N5). Förutom aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska frågor prioriterade Finland under sitt ordförandeskap frågor som rörde klimat och miljö. Finland inledde sitt ordförandeskap med ett digitalt seminarium den 10 februari med klimat som huvudämne. Samtliga nordiska utrikesministrar deltog.

Under våren hölls tre digitala N5-möten på utrikesministernivå: den 5 mars, den 11 mars och den 3 maj. Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab deltog vid N5-mötet den 11 mars. Under hösten hölls digitala N5-möten den 6 september och den 20 december. Årets enda fysiska N5-möte hölls i Köpenhamn den 2 november i samband med Nordiska rådets session. Nyttjandet av virtuella möten har medfört att de nordiska utrikesministrarna samtalar oftare än tidigare, även om det har varit svårt att anordna fysiska möten.

2021 års N5-möten fokuserade på aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, inklusive utvecklingen i Afghanistan, Ryssland och Etiopien, Sveriges ordförandeskap i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och FN-frågor. Utrikesministrarna diskuterade även uppföljningen av rapporten Nordic Foreign and Security Policy från 2020, som tagits fram av den isländska politikern Björn Bjarnason. Rapporten inkluderade förslag om hur det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet kan vidareutvecklas.

Det nordiska utrikespolitiska samarbetet är högt prioriterat av regeringen, inte minst i ljuset av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet och det fortsatta behovet av att vidta åtgärder för att hantera pandemin. De nordiska utrikesministrarna stod i nära kontakt under året för att dela information om smittspridning, restriktioner och situationen för gränsregionerna.

Det fanns ett starkt nordiskt stöd för Sveriges ordförandeskap i OSSE under 2021. Samtliga nordiska utrikesministrar deltog vid OSSE:s ministermöte i Stockholm i december. Det nordiska FN-samarbetet är omfattande och har präglats av Norges plats i FN:s säkerhetsråd 2021–2022. Evakueringen från Afghanistan utgjorde ett konkret exempel på det nordiska samarbetet. De nordiska länderna arbetade tillsammans på flygfältet i Kabul och hade löpande kontakt mellan huvudstäderna. Det

7 Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap

7.1 Nordiskt försvarssamarbete

Det nordiska försvarssamarbetet, Nordic Defence Cooperation (Nordefco), fortsatte under 2021 att vidareutvecklas i enlighet med det strategiska styrdokumentet Vision 2025. Under 2021 innehade Finland det roterande ordförandeskapet. Fokus under året låg i stor utsträckning på att stärka och utveckla samarbetet i fred, kris och konflikt inom överenskomna områden. Bland annat genomfördes en scenariobaserad övning med deltagare från respektive lands försvarsdepartement och försvarsmakter. De nordiska försvarsministrarna nyttjade vid ett antal tillfällen under 2021 den mekanism för kriskonsultationer och informationsutbyte mellan försvarsdepartementen som etablerades 2019, bl.a. för att utbyta information om händelseutvecklingen i Afghanistan och regional säkerhet. Totalförsvar utgjorde ett prioriterat område för det finländska ordförandeskapet och ett första gemensamt möte med representanter från Nordefco och Hagasamarbetet ägde rum. Vid mötet enades länderna om att arbeta vidare med nordiskt civil-militärt samarbete inom CBRNE (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear och Explosive) och övningar. Under året diskuterades även pandemins inverkan på militär försörjningstrygghet, liksom hur Europeiska försvarsfonden kan stödja nordisk förmågeutveckling.

I september 2021 undertecknade Danmark, Norge och Sverige en avsiktsförklaring om fördjupat operativt försvarssamarbete. Avsiktsförklaringen beskriver ambitionen att kunna genomföra koordinerade militära operationer i kris och konflikt. Stegvisa åtgärder innefattar diskussioner om gemensamma säkerhetsutmaningar, etablering av planeringsgrupper på departementsnivå och militär nivå samt scenariobaserade övningar. Initialt ligger fokus på de södra delarna av Skandinavien (Kattegatt, Skagerak, Östersjön, Nordsjön och Öresund). Åtgärderna bidrar till att koordinera ländernas nuvarande och framtida nationella operationsplaner. Länderna kommer även att se över möjligheten till gemensam trilateral operationsplanering.

7.2 Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap

Det gångna året visade att det finns behov av att ytterligare förstärka de nordiska ländernas förmåga att förebygga, hantera och följa upp olika allvarliga kriser och olyckor. Covid-19-pandemin belyste några av utmaningarna och det ökade behovet av att hitta robusta lösningar. Ett av

de nya utvecklingsmålen för 2022–2024 inom det nordiska krisberedskapssamarbetet Haga är därför ”Åtgärder efter lärdomar av covid-19 pandemin”. Det handlar om att analysera erfarenheter, lära av varandra och vidta relevanta åtgärder för att kunna vara bättre förberedda inför nästa kris.

Hagasamarbetet är ett politiskt initierat samarbete med syfte att främja nordiskt samarbete kring beredskapsfrågor. Samarbetet inleddes 2009. Under det finländska ordförandeskapet 2021 arbetade berörda myndigheter i länderna vidare i enlighet med utvecklingsmål om nödkommunikation, beredskap för skogsbrand och händelser med kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen. Det handlar exempelvis om informationsutbyte, operativa aktiviteter och övningar. Under året intensifierades samarbetet med berörda myndigheter och förberedelser gjordes för kommande utvecklingsmål.

Under ministermötet den 14 december 2021 beslutades om följande nya utvecklingsmål för 2022–2024: 1) åtgärder efter lärdomar av covid-19-pandemin, 2) hantering av händelser på grund av klimatförändringar och 3) värdlandsstöd.

Klimatförändringar är en av vår tids största utmaningar. Under de kommande åren kommer förhållandena i Norden att leda till mer extrema och oförutsägbara väderförhållanden med allvarliga och utmanande väderrelaterade händelser som resultat. Det kommer att påverka arbetet för att skydda våra samhällen.

Värdlandsstöd handlar om att de nordiska länderna ska kunna ge och ta emot stöd av varandra när de nationella resurserna inte räcker till. Praktiska förutsättningar för värdlandsstöd har tidigare analyserats inom ramen för Hagasamarbetet och under året gjordes en översyn som lägger grunden för fortsatt arbete de kommande åren.

Det finländska ordförandeskapet fokuserade även på ökad civil-militär samverkan. Det resulterade bl.a. i att möten genomfördes på olika nivåer mellan Haga och Nordefco och att en civil-militär arbetsgrupp bildades för att arbeta vidare med händelser orsakade av kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära eller explosiva ämnen samt övningar.

8 Bilateralt nordiskt samarbete

8.1 Finland

Samarbetet mellan Sverige och Finland är omfattande och relationen är mycket god. Det nära och utmärkta bilaterala samarbetet omfattar utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Därutöver är relationerna särskilt goda inom handels- och industrifrågor, andra EU-frågor och FN-frågor. Den bilaterala dialogen under 2021 har även inkluderat samarbete inom innovation, grön omställning och näringsliv. Förbindelserna mellan Sverige och Finland är många och utbyte sker på alla nivåer. På grund av utvecklingen i pandemin har det traditionellt omfattande besöksutbytet minskat något och ersatts av digitala möten. Samtidigt har flera besök kunnat genomföras av svenska och finländska statsråd under hösten 2021.

Statsminister Magdalena Andersson genomförde sitt första utlandsbesök till Helsingfors för överläggningar med president Sauli Niinistö och statsminister Sanna Marin den 8 december. Utrikesminister Ann Linde besökte Finland den 14–15 september för att delta vid ett nordisk-baltiskt möte (NB8). Utrikeshandelsminister med ansvar för nordiskt samarbete Anna Hallberg besökte Finland den 14–15 september för möte med Finlands handelsminister Ville Skinnari. I oktober undertecknade inrikesminister Mikael Damberg och hans finländska kollega ett bilateralt polissamarbetsavtal i Torneå. Därutöver besökte flera svenska statsråd Finland under hösten för att delta vid möten i nordisk krets.

President Sauli Niinistö besökte Sverige för att delta vid Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen den 13 oktober. President Niinistö besökte även Stockholm den 12 november och hade ett bilateralt möte med statsminister Stefan Löfven. Därutöver har flera finländska statsråd besökt Sverige under hösten för överläggningar med sina svenska motparter.

Sverige och Finland har haft en tät dialog med anledning av covid-19-pandemin och de utmaningar som inreserestriktioner har inburit för gränsregionerna och gränspendlare. Ett särskilt fokus har legat på gränsregionerna Tornedalen och Åland/Norråälje. Företrädare för de svenska och finska regeringarna har haft nära kontakt för att dela information om smittspridning och restriktioner.

Samarbetet med Finland är det mest långtgående av Sveriges försvarssamarbeten och intar i det avseendet en särställning. Under 2021 utvecklades samarbetet med Finland i enlighet med regeringens proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) och de överenskomna målsättningar som följer av det samförståndsavtal om bilateralt försvarssamarbete som ingicks 2018. Under året låg fokus vid åtgärder för att stärka förmågan till gemensamt eller koordinerat militärt operativt agerande i fred, kris och krig. Ett antal möten på försvarsminister- och statssekreterarnivå genomfördes under året.

8.2 Norge

Sverige och Norge har en mycket god och nära relation och etablerade samarbeten inom de flesta områden. Under 2021 fortsatte det intensiva besöksutbytet på regeringsnivå, men på grund av utvecklingen i pandemin fick flera planerade besök ställas in eller ställas om till digitala plattformar.

Pandemihanteringen och frågan om inreserestriktionernas effekter i gränsregionerna var särskilt prioriterad i dialogen mellan Sverige och Norge under året. Restriktionerna introducerades 2020 och kvarstod och ändrades många gånger under 2021. Under årets första hälft fortsatte både Norges och Sveriges restriktioner att skapa många problem för boende i de norsk-svenska gränsregionerna, särskilt för gränspendlare. Sverige efterfrågade införande av kompensation från norska myndigheter till de svensko-boende gränspendlare som på grund av de norska inreserestriktionerna inte kunde ta sig till arbetet och därmed förlorade sin inkomst. Bilaterala kontakter om denna fråga togs bl.a. mellan arbetsmarknadsministrarna, samarbetsministrarna och även på

statsministernivå. Norge införde en sådan kompensationsordning för svenskboende gränspendlare i april 2021. Sverige efterfrågade också tydligare hänsyn i de norska reglerna till personer som återkommande behöver korsa gränsen.

Den successiva tillämpningen av EU-gemensamma digitala covid-intyg under sommaren ledde till att Norge undantog fullvaccinerade personer från inreserestriktionerna, vilket minskade omfattningen av problemen i de svensk-norska regionerna. I de inreserestriktioner som Norge införde under hösten och vintern 2021 fanns tydliga undantag för gränspendlare.

Andra frågor som särskilt prioriterades i dialogen med Norge var att lära av den gemensamma hanteringen i pandemin samt att stärka samarbetet inom innovation, grön omställning, frågor relaterade till infrastruktur och näringslivssamarbete. I juli besökte statsminister Stefan Löfven Oslo för att delta i en minnesceremoni för offren för terrordåden 2011 i Oslo och på Utöya.

Norge var under 2021 Sveriges största exportmarknad och en av Sveriges viktigaste handelspartner. På grund av pandemin drabbades fortsatt gränshandeln mot Norge hårt och gränshandeln har inte återhämtat sig till de nivåerna den hade innan pandemin.

Mot bakgrund av bland annat de geografiska och militärstrategiska förhållandena i närområdet understryker regeringen behovet av ett fördjupat försvarssamarbete med Norge. Fokus för försvarssamarbetet med Norge har under 2021 legat vid de trilaterala nordiska avsiktsförklaringarna rörande operativt försvarssamarbete som ingicks 2020 och 2021. Under året genomfördes ett antal möten mellan försvarsministrarna.

8.3 Danmark

Sverige och Danmark har en mycket god relation och ett omfattande handelsutbyte. Samarbetet är nära och inom många områden. På grund av pandemin har de flesta bilaterala möten mellan Danmark och Sverige skett digitalt, men under sommaren och tidiga höst tillät smittläget i båda länderna fysiska möten.

Den 16 augusti besökte utrikesminister Ann Linde Köpenhamn för möte med Danmarks utrikesminister Jeppe Kofod och för att invigningstala på konferens om mänskliga rättigheter i anslutning till World Pride. Samma dag deltog jämställdhetsminister Märta Stenevi i World Pride i Köpenhamn.

Den 31 augusti till 1 september besökte utrikeshandelsminister med ansvar för nordiskt samarbete Anna Hallberg Köpenhamn för möte med sin danska motpart Flemming Møller Mortensen. Sr Hallberg och minister Møller Mortensen genomförde även ett gemensamt besök till Malmö. Besöket och överläggningarna fokuserade på integrationen av Öresundsregionen. Arbetet med att stärka Öresundssamarbetet är ett prioriterat område för regeringen i den bilaterala relationen med Danmark.

Pandemihanteringen och frågan om inreserestriktionernas effekter i Öresundsregionen var särskilt prioriterad i den bilaterala dialogen under året. Regionen har många gränspendlare, inklusive personer som

dagspendlar över Öresund för att ta sig till arbetet och hemmet. Danmark har infört undantag för boende i gränsregionerna och gränspendlare. Skr. 2021/22:90

I enlighet med proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) har regeringen under 2021 verkat för ett fördjupat försvarssamarbete med Danmark med särskilt fokus på södra Östersjön, Östersjöinloppen och i Västerhavet. Denna inriktning har främst manifesterats genom den trilaterala avsiktsförklaring som rör fördjupat operativt försvarssamarbete som undertecknades av Danmarks, Norges och Sveriges försvarsministrar i september 2021. Under året genomfördes ett antal möten mellan försvarsministrarna.

8.4 Island

Samarbetet och relationerna med Island är mycket goda. På grund av pandemin var dock besöksutbytet på politisk nivå begränsat. Utrikeshandelsminister Anna Hallberg medverkade digitalt på Business Icelands årsmöte den 28 april, då ett nytt samarbetsavtal mellan Business Sweden och Business Iceland lanserades. Utrikesminister Ann Linde hade en nära kontakt under året med Islands utrikesminister Guðlaugur Þór Þórðarson för att diskutera bland annat pandemins konsekvenser och arktiska frågor. Den 19–20 maj deltog utrikesminister Ann Linde i Arktiska rådets årsmöte i Reykjavik.

Under 2021 undertecknade Sverige och Island en gemensam deklaration om stärkt bilateralt försvarssamarbete inom bland annat cybersäkerhet, motståndskraft mot hybridhot, strategisk kommunikation och gemensamma projekt för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

9 Nordområdessamarbetet

9.1 Arktis

Arktis är en viktig komponent i de nordiska ländernas samarbete och politiska utbyte. Arktissamarbetet präglades fortsatt av covid-19-pandemin, företrädesvis under årets första halva.

Vid de nordiska samarbetsministrarnas möte den 13–14 september beslutades om ett nytt arktiskt samarbetsprogram för Nordiska ministerrådet under perioden 2022–2024. Liksom i det tidigare samarbetsprogrammet är utgångspunkten ett hållbarhetsperspektiv baserat på Agenda 2030 med fyra huvudteman (People, Planet, Prosperity och Partnership). Under 2021 fördelades totalt 9 miljoner danska kronor till projekt inom ramen för programmet. Vid de nordiska samarbetsministrarnas möte beslutades även att förvaltningen av det arktiska samarbetsprogrammet skulle överföras till Nordens institut i Nuuk (NAPA) och Grönlands universitet för gemensam förvaltning fr.o.m. 2022. Arktisfrågor berördes vid de nordiska utrikesministrarnas

gemensamma möte med Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 2 november.

Arktiska rådet genomförde under isländskt ordförandeskap (2019–2021) ett framgångsrikt ministermöte i Reykjavik den 20 maj. Vid mötet antogs en ministerdeklaration och en första strategisk plan samtidigt som Ryssland övertog det tvååriga ordförandeskapet för Arktiska rådet.

Under 2021 förnyade Finland och Island sina respektive nationella Arktisstrategier. Det nya gemensamma meddelandet om EU:s strategi för Arktis presenterades den 13 oktober. Uppdateringen av EU:s Arktispolitik har bland annat drivits på genom gemensamma ansträngningar från de nordiska EU-medlemmarnas sida.

9.2 Barents

Barentssamarbetet kännetecknas av långvariga och starka mellanfolkliga kontakter mellan de deltagande länderna. Verksamheten leds av medlemsländerna och berörda regioner. Den bedrivs konkret och medborgarnära. Ungdomar har en central plats i samarbetet. I oktober tog Finland över ordförandeskapet i Barentsrådet från Norge och leder arbetet i rådet fram till hösten 2023. Västerbottens län lämnade vid samma tidpunkt över ordförandeskapet i Barents regionråd till regionen Nenets i Ryssland, som leder regionrådet under samma tidsperiod. Arbetet fortsatte under året att präglas av covid-19-pandemin. Arrangemangen fortsatte att huvudsakligen genomföras digitalt.

Under året avslutades arbetet med en uppdatering av Barents klimathandlingsplan, ett arbete som engagerade samtliga arbetsgrupper. Planen godkändes av miljöministrarna och antogs av utrikesministrarna. Sverige deltog aktivt i ett projekt om biologisk mångfald i skog i Barentsregionen som Finland initierat som en del av sitt ordförandeskap i både Nordiska ministerrådet och Barentsrådets miljösamarbete. Inom transportområdet hölls flera digitala arrangemang för att stärka samverkan om gröna transporter. I oktober fattades beslut om att från 2022 inrätta en projektfond för att stärka de projektorienterade inslagen i samarbetet.

Under Västerbottens läns ordförandeskap i regionrådet genomfördes flera digitala arrangemang med fokus på bl.a. rovdjursfrågor, jämställdhet, ungdomar och hälsa. Sverige var tillsammans med ryska Karelen ordförande i arbetsgruppen för hälsa och sociala frågor fram till hösten 2021. Prioriterade områden var förbättrad hälsa, bättre förutsättningar för barn och ungdomars utveckling samt ökad tillgång till hälsovård i glesbygden. Under 2020 inleddes ett internt ambitionshöjande och resurskoncentrerande arbete i Sverige med fokus på områden där Barentssamarbetet har ett särskilt mervärde. Dessa områden är klimat och miljö, civil krisberedskap och stärkt mellanfolkligt samarbete, med särskild tonvikt på ungdomar. Ambitionshöjningen ledde under 2021 bl.a. till att klimat och miljö samt ungdomsfrågor nu genomsyrar arbetet i samtliga arbetsgrupper. Ungdomar fick under året också en mer framträdande roll i det civila krisberedskapsarbetet. Den inrättade projektfonden förväntas under kommande år bidra till flera konkreta resultat inom dessa viktiga områden.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022

Närvarande: statsminister Andersson, ordförande, och statsråden Hallengren, Shekarabi, Ygeman, Ekström, Strandhäll, Eneroth, Dahlgren, Ernkrans, Hallberg, Nordmark, Säterberg, Thorwaldsson, Gustafsdotter, Axelsson Kihlblom, Elger, Farmanbar, Danielsson, Karkiainen

Föredragande: statsrådet Hallberg

Regeringen beslutar skrivelse Nordiskt samarbete 2021